

УДК 338.43:332.1:336(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/41.17>**Рудик Н.В.**

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4367-0392>**Борошенко Т.М.**

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3202-5491>

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ І СТАБІЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: РЕАЛЬНИЙ ВИМІР І РЕГІОНАЛЬНІ ДИСПРОПОРЦІЇ

У статті оцінено фінансову стійкість і стабільність зростання аграрного сектору України за 2021–2025 рр. на реальних (здефльованих до цін 2021 р.) даних у територіальному та секторальному розрізах. Емпіричну базу становлять агреговані фінансові показники 34 010 підприємств агросектору за 26 територіальними одиницями, трьома сферами діяльності та 34 видами КВЕД. Дефлювання змінює оцінку стану галузі: номінальне зростання виручки на 60,6 % майже повністю поглинуте інфляцією 62,7 %, тож реальний індекс становить лише 98,7, а прибутковість знизилася до 59–68 % довоєнного рівня. Розмежовано стійкість запасів (активи +1,7 %) і нестабільність реальних потоків (волатильність прибутку 90,7 в. п.). Виявлено різку територіальну поляризацію за ознакою воєнного фактору: зростають тиллові західні області, тоді як прифронтові й окуповані втратили від третини до всієї виручки (розрив 7,5 раза). Секторальна трансформація – перехід від зернового сегмента до тваринництва та високомаржинальних культур. Нерівність трактується як структурна, а не кон'юнктурна, і потребує адресних інструментів підтримки громад.

Ключові слова: аграрний сектор, фінансова стійкість, сільське господарство, територіальна громада, регіональні диспропорції, цілі сталого розвитку, стабільність фінансових потоків, EBITDA, дефлювання, фінансова безпека, воєнний стан.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна перетворила фінансовий стан аграрного сектору на одночасно критичний і важковимірюваний об'єкт. Агросектор залишається опорою експорту, зайнятості та бюджетної спроможності територіальних громад, проте його номінальні фінансові показники за 2021–2025 рр. формувалися в умовах кумулятивної інфляції понад 60 %, руйнування логістики, втрати частини земель і різкої територіальної нерівномірності бойових дій. За таких умов номінальні ряди виручки, прибутку та активів систематично завищують оцінку добробуту галузі: зростання, яке у поточних цінах виглядає впевненим, у постійних цінах може означати стагнацію або спад. Звідси випливають дві самостійні, але пов'язані проблеми. Перша – розмежування фінансової стійкості (здатності зберігати реальну ресурсну базу та платоспроможність під впливом шоку) і стабільності зростання (низької мінливості реальних потоків доходу і прибутку в часі). Друга – просторова: наскільки рівномірно ця стійкість розподілена територією країни, адже саме фінансова спроможність громад визначає їхню здатність утримувати робочі місця, наповнювати місцеві бюджети та підтримувати продовольчу безпеку. Обидві проблеми коректно вирішуються лише на реальних даних, використовуючи дефлятор. Зазначена проблематика досліджується у даній статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепт стійкості (resilience) прийшов в економіку фінансів з екології та теорії систем, де розрізняють інженерну стійкість (швидкість повернення до рівноваги після шоку) та екологічну стійкість (здатність поглинати збурення, зберігаючи функції). Стосовно фінансів галузі це розмежування набуває форми протиставлення відновлення потоків (виручка, прибуток) і збереження запасів (активи, капітал). Проблематику фінансової спроможності територіальних громад в Україні активізувала реформа децентралізації та Закон «Про засади державної регіональної політики» [1]; водночас більшість галузевих оцінок ґрунтується на номінальних показниках Державної служби статистики України та відомчій звітності, що за високої інфляції спотворює міжчасові й міжрегіональні порівняння. Методологія дефлювання спирається на систему національних рахунків та методику розрахунку індексу споживчих цін (Національного Банку України, Державної служби статистики України); для оцінки нерівномірності зростання застосовують показники варіації та конвергенції, а для стійкості потоків – метрики волатильності, які використовуються у фінансовому аналізі. Емпіричну базу мікрорівневих фінансових показників забезпечують аналітичні системи розкриття даних, зокрема Data.gov.ua Open Data Portal [6] на прикладі 34 010 суб'єктів господарювання (далі – СГ) агросектору, які подали

© Рудик Н.В., Борошенко Т.М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

фінансову звітність за досліджуваний період та основний КВЕД яких включає сфери: сільське господарство, деревообробна промисловість, рибне господарство. Оскільки вибірку сформовано за критерієм наявності фінансової звітності за 2025 рік, вона є незбалансованою. Повнота звітності зростає від 2021 до 2025 року, а підприємства, що припинили звітувати (насамперед на окупованих і прифронтових територіях), у ній практично відсутні – тому показники таких регіонів відображають втрату статистичної спостережуваності, а не реальний обсяг виробництва. Відтак реальні агрегатні індекси слід трактувати як динаміку в межах сукупності звітних СГ; входження нововиявлених СГ зміщує оцінку 2025 року, тож у дослідженні ми зорієнтовані на оптимістичний сценарій. Невирішеною частиною проблеми залишається інтеграція трьох вимірів – реального (здефльованого), територіального та секторального – в єдину оцінку фінансової стійкості й стабільності зростання аграрного сектору, що й визначає актуальність дослідження.

Проблематика забезпечення фінансової стійкості, стабільності фінансових потоків та подолання регіональних диспропорцій в аграрному секторі України також перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. У зв'язку з військовими діями та економічною кризою ці питання набули особливої гостроти, що відображено в низці сучасних досліджень. Вагомий внесок у концептуалізацію фінансової стійкості та безпеки аграрних підприємств зробили Н. Сіренко, Т. Лункіна, А. Бурковська та К. Мікуляк [15], які визначають базовими елементами фінансової безпеки наявність фінансових ресурсів, платоспроможність, рентабельність операційної діяльності та ефективність залучення зовнішнього капіталу. Г. Кришталь зі співавторами [12] проводили комплексний аналіз економічної безпеки підприємств та розробляли стратегії фінансової стійкості у складних економічних умовах. Формування стабільних фінансових потоків через кредитно-інвестиційні механізми досліджують В. Коваленко, С. Шелудько та ін. [11]. Вони доводять, що банківське кредитування є ключовим інструментом розширеного відтворення агробізнесу, особливо в період воєнного стану. Питання залучення міжнародного досвіду для оптимізації фінансових потоків (банківського кредитування, аграрних розписок, форфейтингу, факторингу) розглядають Р. Содома та співавтори [16]. Особлива увага в сучасних публікаціях приділяється регіональним диспропорціям, які критично загострилися через повномасштабне вторгнення. Г. Кришталь, І. Беженар та ін. аналізують фінансування аграрних підприємств у західних, центральних, східних та південних регіонах України [12]. А. Полторак, В. Стамат та ін. акцентують увагу на стратегіях управління регіональними диспропорціями для відновлення економічної безпеки [14]. Аграрний сектор залишається наріжним каменем соціально-економічного розвитку, особливо в країнах, що розвиваються, де він є основним джерелом засобів до існування, продовольчої безпеки та економічного зростання [4]. Державні програми та субсидії відіграють вирішальну роль у розвитку сільських територій, проте їхній вплив є просторово неоднорідним. Наприклад, аналіз розподілу фондів розвитку сільських територій в рамках

спільної аграрної політики (САП) ЄС у Польщі показує, що політика сприяє регіонам з кращою аграрною структурою [10]. Це означає, що стимулюючі механізми можуть поглиблювати існуючі регіональні диспропорції, оскільки ресурси краще освоюються більшими фермами. Саме це стає вдалою практикою для відтворення в умовах вимушених обставин і дослідження практик визначення диспропорцій, а також першочергового фінансування. В Алжирі державні видатки на сільське господарство аналізуються через призму досягнення Цілі сталого розвитку 2 (ЦСР 2 «Подолання голоду»). Хоча витрати є важливими, сектор потребує кращої інтеграції з економікою для забезпечення довгострокової стійкості [5]. У Німеччині ж агроєкологічні виплати спрямовані на підвищення так званої «зеленої продуктивності» (green productivity), допомагаючи фермерам впроваджувати технологічні інновації без втрати економічної ефективності [3]. Значна кількість наукових досліджень сьогодні присвячена глобальним цілям сталого розвитку та циркулярній економіці. Так, Бенбехті С., Едвард А. та Ясін Р. [5; 7] досліджують роль сільського господарства у досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР), зокрема ЦСР 2 («Подолання голоду») та ЦСР 13 («Боротьба зі зміною клімату»). Для мінімізації впливу на клімат скандинавські країни активно впроваджують політику зменшення викидів азоту [9]. Важливим трендом є перехід до циркулярної (кругової) економіки, дослідження просторово-часової ефективності перетворення сільськогосподарських експродуктів на економічну цінність [8; 18]. Сучасне сільське господарство переживає еру цифровізації, активно впроваджуючи Інтернет речей (IoT), дрони, датчики ґрунту та блокчейн для оптимізації управління та ланцюгів постачання. В Україні, зокрема в умовах воєнного стану, цифрова трансформація розглядається як інструмент модернізації, підвищення конкурентоспроможності та економічного відновлення [17; 13; 2]. Незважаючи на значний масив наукових праць, присвячених фінансовому забезпеченню аграрного сектору, питання пом'якшення та подолання регіональних диспропорцій, що виникли та поглибилися внаслідок збройної агресії, залишається недостатньо вивченим. Зокрема, подальшого дослідження потребують питання адаптації міжнародного досвіду проектного фінансування до українських реалій та розробки диференційованих за регіонами механізмів державної інвестиційної і кредитної підтримки. Реальні регіональні та структурні зміни, які в умовах геополітичної кризи, інфляції, набувають збиткових тенденцій, стають визначальними для подальшого відбору. Обтяжуючими факторами також є відсутність цифрової інфраструктури в сільській місцевості, обмежений доступ до фінансування, низький рівень цифрової грамотності серед фермерів та культурний спротив новітнім практикам. Саме тому питання реальної оцінки фінансової стійкості територіальної диференціації, виявлення секторально-галузевої трансформації за сферами діяльності та видами КВЕД потребують актуалізації та детального подальшого дослідження.

Мета статті – оцінити фінансову стійкість і стабільність зростання аграрного сектору України у 2021–2025 рр. на реальних (здефльованих) даних у територіальному, сферовому та видовому (КВЕД)

розрізах і розкрити зміст та значення трансформації, що відбувається.

Для вирішення поставленої мети були сформовані такі завдання: 1) сформувати реальні ряди фінансових показників по галузі і розмежувати стійкість запасів та стабільність потоків; 2) кількісно оцінити територіальну диференціацію реальної динаміки; 3) виявити секторально-галузеву трансформацію за сферами діяльності та видами КВЕД; 4) обґрунтувати значення отриманих результатів для фінансової спроможності громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Період дослідження охоплює високу інфляцію, тому номінальні ряди дефлюються до постійних цін 2021 року за кумулятивним ціновим індексом. Інформаційну базу становлять агреговані фінансові показники аграрних підприємств України за 2021–2025 рр. (виручка, чистий прибуток, EBITDA/EBIT, активи) у розрізі 26 регіонів, трьох сфер діяльності (сільське господарство, деревообробна промисловість, рибне господарство) та 34 видів економічної діяльності за КВЕД, побудовані на даних Data.gov.ua Open Data Portal [6]. Номінальні ряди здефльовано в постійні ціни 2021 р. за єдиним кумулятивним ціновим індексом на основі середньорічного ІСЦ. Дефлювання номінального показника X виконуємо за формулою:

$$X_{\text{реал},t} = \frac{X_{\text{ном},t}}{I_t} \quad (1)$$

де кумулятивний ціновий індекс (2021 = 1,000) визначається як добуток річних темпів інфляції:

$$I_t = \prod_{i=2022}^t (1 + \pi_i) \quad (2)$$

де π_t – рівень інфляції року t ; $I_{2021} = 1$ – базове значення індексу.

Таким чином середньорічний індекс споживчих цін за 2021–2025 роки представлений в таблиці 1.

Сукупна інфляція 2021–2025 складає 62,7%.

Реальний індекс до базового року (Індекс_t) та середньорічний реальний темп приросту ($\text{СРТП}_{\text{реал}}$) обчислюємо за формулами 3 та 4:

$$\text{Індекс}_t = \frac{X_{\text{реал},t}}{X_{\text{реал},2021}} \times 100 \quad (3)$$

$$\text{СРТП}_{\text{реал}} = \left(\frac{X_{\text{реал},T}}{X_{\text{реал},2021}} \right)^{\frac{1}{n}} - 1 \quad (4)$$

де $n = 4$ – кількість років у періоді 2021–2025 рр.

Дефлювання радикально змінює інформативність стану галузі (табл. 2, рис. 1). Розглянемо візуально зміну фінансового показника «Виручки» у реальному та номінальному значенні (рис. 1).

За єдиної сукупної інфляції 62,7 % за період номінальне зростання виручки на 60,6 % у постійних цінах перетворюється на нульове: реальний індекс виручки 2025 р. дорівнює 98,7. Це означає, що аграрний сектор лише повернувся до довоєнного рівня. Спостерігаємо різкий розрив за прибутковістю – реальний чистий прибуток становить лише 58,8 %, а EBITDA – 68,3 % рівня 2021 р. Натомість реальні активи не лише збереглися, а й зросли на 1,7 %.

На рис. 2 відображені річні реальні темпи приросту фінансових показників аграрного сектору.

Реальний і номінальний темпи пов'язані через середньгеометричний темп дефлятора $\bar{\pi} \approx 12,9$ % на рік:

Таблиця 1 – Кумулятивний середньорічний індекс цін (ціновий дефлятор)

Рік	Річна інфляція (ІСЦ), %	Кумул. індекс цін (2021 = 1,000)
2021	–	1,00
2022	20,2	1,20
2023	12,9	1,36
2024	6,5	1,45
2025	12,6	1,63

Джерело: сформовано та розраховано авторами на основі [19] та формулою 2

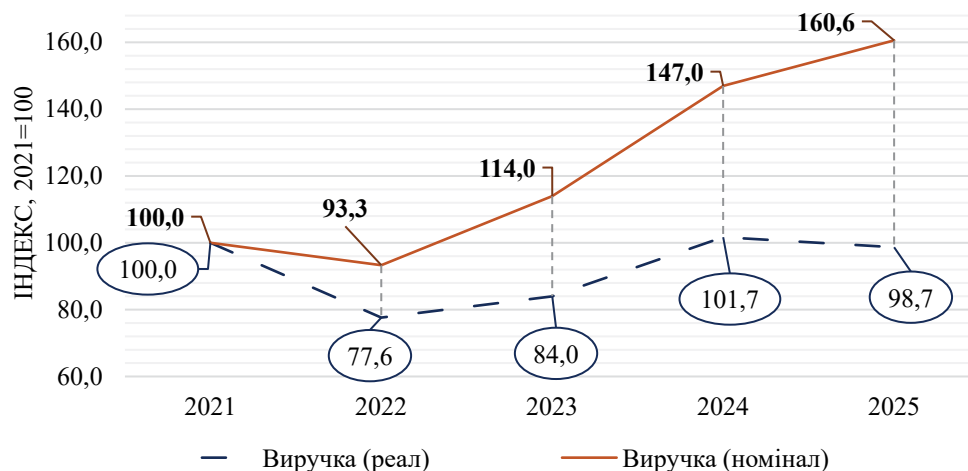

Рисунок 1 – Індекс виручки реальний та номінальний (2021 = 100)

Джерело: сформовано та розраховано авторами на основі [6; 19]

Таблиця 2 – Фінансові показники суб'єктів господарювання (СГ) аграрного сектору в постійних цінах 2021 р., млрд грн

Показник (реал.)	2021	2022	2023	2024	2025	Реал. індекс	Реал. СРТП	Ном. індекс
Виручка	725,8	563,4	609,6	738,0	716,2	98,7	-0,3 %	160,6
Чистий прибуток	219,5	70,1	47,3	113,4	129,1	58,8	-12,4 %	95,7
EBITDA / EBIT	264,2	133,7	94,3	170,2	180,5	68,3	-9,1 %	111,2
Активи	1235,5	1212,2	1148,6	1222,3	1256,8	101,7	+0,4 %	165,5

Джерело: сформовано та розраховано авторами на основі [6] та формулами 1–4

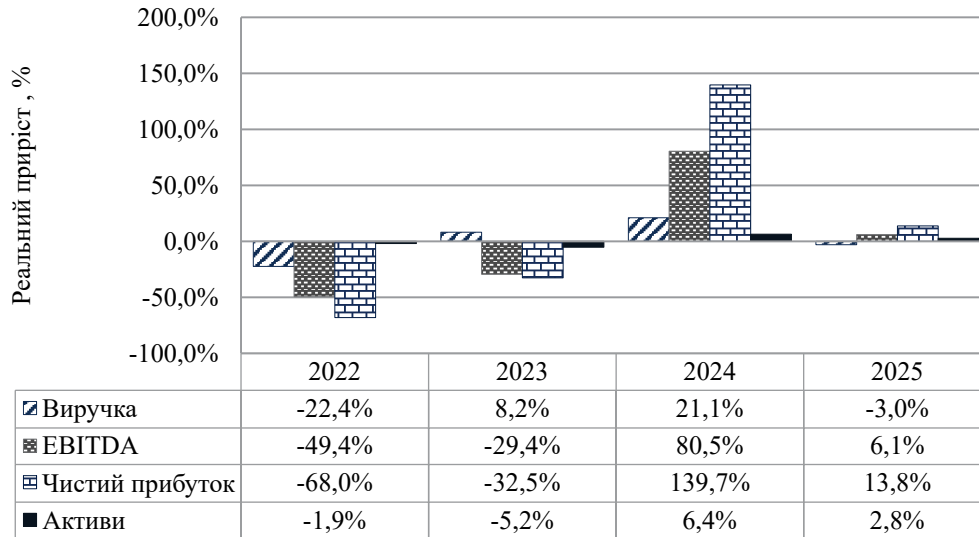

Рисунок 2 – Річні реальні темпи приросту фінансові показники СГ аграрного сектору за визначеною базою суб'єктів господарювання

Джерело: сформовано та розраховано авторами на основі [6]

$$1 + CPTP_{\text{реал}} = \frac{1 + CPTP_{\text{ном}}}{1 + \bar{\pi}} \quad (5)$$

$$CV = \frac{\sigma(\text{Індекс}_{\text{рег}})}{\bar{X}(\text{Індекс}_{\text{рег}})} \quad (9)$$

Стабільність зростання оцінено через зміни річних реальних темпів. Річний темп (g_t), його волатильність (стандартне відхилення) (σ_g) та максимальну зміну реального індексу (МЗРІ) визначаємо за формулами:

$$g_t = \frac{X_{\text{реал},t}}{X_{\text{реал},t-1}} - 1 \quad (6)$$

$$\sigma_g = \sqrt{\frac{1}{m-1} \sum_t (g_t - \bar{g})^2} \quad (7)$$

$$MЗРІ = \frac{\min_t (\text{Індекс}_t)}{100} - 1 \quad (8)$$

Просторову нерівномірність (дисперсію (CV)) реального індексу між регіонами оцінено коефіцієнтом варіації:

Розкладемо цю динаміку на два виміри стійкості (табл. 3, рис. 2). Запаси (активи) демонструють високу стійкість: спостерігається спад -7,0 % у 2023 р. і низька волатильність річних темпів (5,1 в. п.). Потoki, навпаки, вкрай нестабільні: виручка скоротилась на 22,4 % у 2022 р. з волатильністю 18,4 в. п., а чистий прибуток скоротився на -78,4 % (2023 р.) за екстремальної волатильності 90,7 в. п. Спостерігається спад 2022–2023 рр. і відновлення 2024 р. – проте відновлення виявилось неповним і нерівномірним за показниками.

Отже, на національному рівні галузь зберегла реальну ресурсну базу (активи), але не втримала реальну прибутковість. Фактично наразі галузь функціонує за рахунок маржинальної компресії, і не відображає фінансову стійкість до повноцінного відновлення.

Територіально-регіональна диференціація фінансової стійкості структурована відповідає війсьній ситуації.

Таблиця 3 – Показники стійкості та зростання СГ аграрного сектору

Показник	СРТП реал.	σ річних темпів, в. п.	МЗРІ	Рік мінімуму	Реал. Індекс 2025
Виручка	-0,3%	18,4	-22,4%	2022	98,7
EBITDA	-9,1%	57,2	-64,3%	2023	68,3
Чистий прибуток	-12,4%	90,7	-78,4%	2023	58,8
Активи	0,4%	5,1	-7,0%	2023	101,7

Джерело: сформовано та розраховано авторами на основі [6] та формулами 1–9

В таблиці 4 представлені реальні індекси виручки та СРТП у постійних цінах 2021 р. у розрізі областей.

Реального зростання виручки досягли лише 12 із 26 регіонів. Коефіцієнт варіації реального індексу між регіонами становить 33,6 % (без АР Крим), розрив між максимумом і мінімумом склав 7,5 раза (116,5 в. п.). Просторова диференціація регіональної динаміки, зафіксована в емпіричних даних, дозволяє виокремити три кластери, які демонструють якісно відмінні траєкторії адаптації до умов воєнного шоку. Фінансову стійкість в галузі утворюють тилові регіони західної та центрально-північної частини країни. Львівська (+34 %) та Івано-Франківська (+33 %) області демонструють найвищі темпи приросту реальної виручки, до них наближаються Волинська (+20 %), а також Рівненська, Тернопільська й Закарпатська області. Механізм зростання в цьому кластері має структурний характер: релокація виробничих потужностей із зон бойових дій, супроводжувана переорієнтацією на високомаржинальні сегменти, забезпечила не лише кількісне нарощування обсягів, а й підвищення якості економічної активності. Аналогічну динаміку виявляють Вінницька, Київська та Житомирська області, що приймали релокований бізнес. Тимчасово окуповані території, для яких харак-

терний спад реального обсягу виручки – від 23 до 82 % відносно базового 2021 р. Ступінь збереження економічної активності (у відсотках до рівня 2021 р.) обернено корелює з інтенсивністю впливу війни: Луганська (17,9), Донецька (22,5), Херсонська (25,0), Запорізька (64,4) та Харківська (77,1) області. Гранично деструктивний ефект зафіксовано для АР Крим, де показник відображає нульові показники внаслідок повної втрати статистичної спостережуваності. Помірні втрати фіксуються у центральних аграрних областей – Полтавська, Дніпропетровська та Кіровоградська і склали від -1,5 до -3 %. Водночас навіть цей відносно резистентний кластер переважно не досягає передвоєнного рівня, що свідчить про системний, а не локалізований характер негативного шоку. В повній мірі реальний індекс виручки за регіонами у 2025 в цінах 2021 року відображає спад у розрізі областей на рис. 3 та візуалізує три групи регіонів в залежності від їх показників.

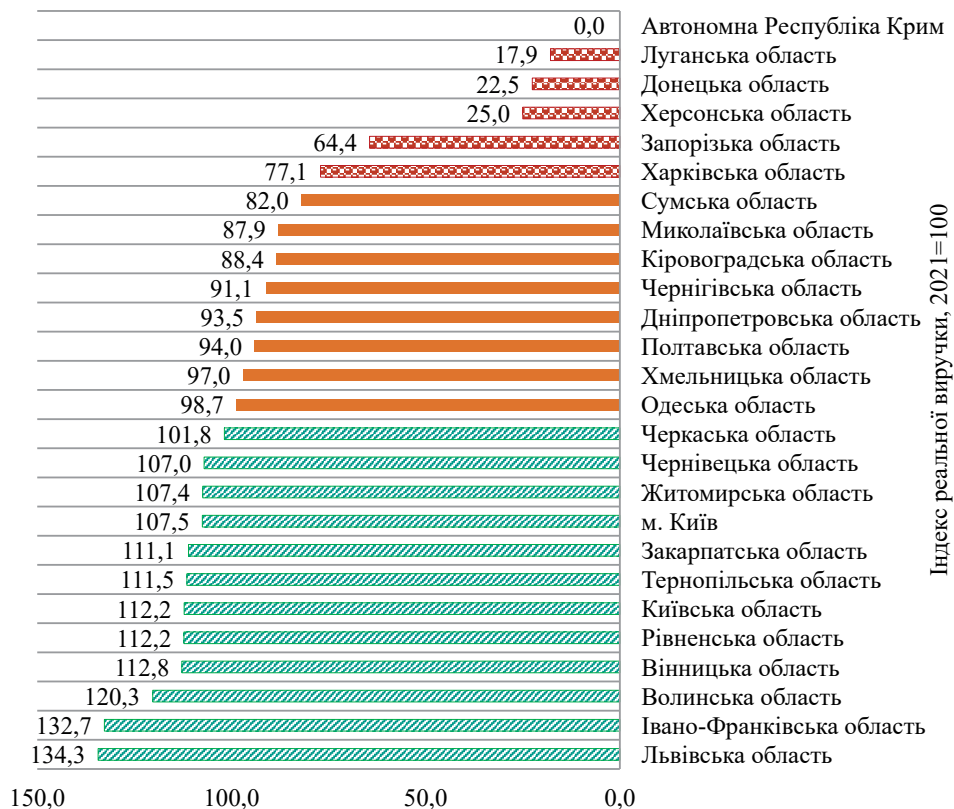
Практичне значення цього зрізу – прямий вплив на фінансову спроможність територіальних громад. У регіонах реального зростання – громади зберігають податкову базу, зайнятість і потенціал місцевих бюджетів, тоді як прифронтові громади втрачають фінансову основу існування. Просторова нерівність реальної стійкості

Таблиця 4 – Реальна виручка СГ аграрного сектора за регіонами України в постійних цінах 2021 р., млрд грн

Регіон/область/ територіальна одиниця	2021	2022	2023	2024	2025	Реал. Індекс 2025 (2021=100)	Реал. СРТП, %	Ном. 2025 (довідково)	Ном. СРТП, %
Львівська	23,7	21,6	23,7	28,0	31,8	134,3	7,7	51,7	21,6
Івано-Франківська	8,9	8,8	9,0	11,0	11,8	132,7	7,3	19,2	21,2
Волинська	14,0	11,5	12,3	16,6	16,8	120,3	4,7	27,4	18,3
Вінницька	72,9	67,0	71,8	83,6	82,2	112,8	3,0	133,7	16,4
Рівненська	13,9	12,6	12,6	13,8	15,6	112,2	2,9	25,5	16,3
Київська	59,3	48,4	52,8	65,7	66,5	112,2	2,9	108,2	16,2
Тернопільська	27,1	23,5	24,3	30,5	30,2	111,5	2,8	49,1	16,1
Закарпатська	2,1	2,0	1,8	2,6	2,3	111,1	2,7	3,8	15,9
м. Київ	28,0	22,0	22,6	25,2	30,1	107,5	1,8	48,9	15,0
Житомирська	20,5	16,0	16,6	21,6	22,0	107,4	1,8	35,8	15,0
Чернівецька	5,6	4,6	4,4	5,5	6,0	107,0	1,7	9,7	14,9
Черкаська	67,9	61,0	66,0	76,4	69,2	101,8	0,5	112,5	13,5
Одеська	31,1	21,5	23,5	31,2	30,7	98,7	-0,3	50,0	12,6
Хмельницька	42,7	37,3	37,3	47,1	41,4	97,0	-0,8	67,3	12,1
Полтавська	52,7	42,5	48,7	55,3	49,6	94,0	-1,5	80,7	11,2
Дніпропетровська	45,6	34,3	38,8	43,9	42,6	93,5	-1,7	69,4	11,1
Чернігівська	49,3	32,1	36,5	46,9	44,9	91,1	-2,3	73,1	10,3
Кіровоградська	38,0	29,8	31,0	36,7	33,6	88,4	-3,0	54,7	9,5
Миколаївська	25,3	15,1	18,6	24,2	22,3	87,9	-3,2	36,2	9,4
Сумська	38,9	24,7	28,0	35,1	31,9	82,0	-4,8	51,9	7,5
Харківська	33,6	17,1	19,9	25,9	25,9	77,1	-6,3	42,2	5,8
Запорізька	7,6	3,6	4,1	4,9	4,9	64,4	-10,4	8,0	1,2
Херсонська	6,0	0,9	1,0	2,1	1,5	25,0	-29,3	2,4	-20,1
Донецька	10,9	5,4	4,1	4,3	2,5	22,5	-31,1	4,0	-22,2
Луганська	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	17,9	-35,0	0,0	-26,6
Автономна Республіка Крим	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-100,0	0,0	-100,0

Примітка. Значення виручки наведено в млрд грн з округленням до однієї десяткової. Для регіонів із малим обсягом реальної виручки (Луганська обл., АР Крим) показник 2025 р. округлюється до 0,0, тоді як реальний індекс і реальний СРТП обчислено з неокруглених даних. Тому «0,0» означає обсяг менший за 0,05 млрд грн, а не повну відсутність виручки; для АР Крим нульовий індекс відображає втрату статистичної спостережуваності.

Джерело: сформовано та розраховано авторами на основі [6]

**Рисунок 3 – Реальний індекс виручки СГ аграрного сектора за регіонами, 2025 (2021 = 100):
зелений – реальне зростання, помаранчевий – помірний спад, червоний – суттєві втрати**

Джерело: сформовано та розраховано авторами на основі [6]

є фактором посилення регіональних диспропорцій, що потребує адресних інструментів вирівнювання.

Секторально-галузева трансформація за сферами та видами КВЕД розкриває зміст трансформації всередині галузі (табл. 5, рис. 4). За сферами реальне зростання показали деревообробна промисловість (індекс 125,4) і рибне господарство (127,1), тоді як провідна сфера – сільське господарство лишилося на рівні 2021 р. (98,5). Тобто у реальному вимірі зростають лише види діяльності з номінальним СРТП понад темп дефлятора (приблизно 13 % на рік).

Зміст трансформації пов'язаний з переходом від низькомаржинальної рослинницької сфери до тваринництва та високовартісних культур. Зернові й олійні (566 млрд грн у 2021 р. – понад 78 % виручки) у реальному вимірі скорочуються на 2,6 % на рік, а номінальне зростання +46 % – відображає інфляцію та незначне падіння обсягів. Натомість птахівництво (+12 %), молочна й м'ясна ВРХ, свинарство, овочі (+11 %), ягоди й горіхи (+13 %) реально зростають, підвищуючи додану вартість і стій-

кість до цінових коливань на зернових ринках. Така перебудова водночас підвищує потенційну стабільність доходів (диверсифікація) і вимагає капіталу та переробних потужностей, доступ до яких територіально нерівномірний.

Висновки. Дефлювання докорінно змінює оцінку стану аграрного сектору: номінальне зростання виручки на 60,6 % за 2021–2025 рр. майже повністю поглинуте інфляцією 62,7 %, тож у реальному вимірі галузь лише повернулася до рівня 2021 р. (індекс 98,7), а реальна прибутковість знизилася до 59–68 % довоєнної. За змістом це трансформація перерозподілу й компресії маржі, а не відновного зростання: реальні обсяги перерозподіляються між регіонами та сегментами за одночасного стиснення прибутковості. Фінансова стійкість і стабільність зростання мають різні сутнісні характеристики. Галузь зберегла реальні запаси (активи +1,7 %, волатильність 5,1 в. п.), але не втримала стабільності реальних потоків (волатильність прибутку 90,7 в. п., скорочення -78 %). Стійкість балансу співіснує з нестабільністю доходів. Реальна стійкість різко розширована

Таблиця 5 – Реальна динаміка виручки за сферами діяльності та видами КВЕД СГ аграрного сектора за регіонами України в постійних цінах 2021 р., млрд грн

Назва	Сфери діяльності					Реал. Індекс (2021=100)	Реал. СРТП, %	Ном. СРТП, %
	2021	2022	2023	2024	2025			
Сільське господарство	721,1	559,0	605,1	732,9	710,2	98,5	-0,4	12,5
Деревообробна промисловість	3,9	3,7	3,5	4,0	4,9	125,4	5,8	19,5
Рибне господарство	0,9	0,7	1,0	1,1	1,1	127,1	6,2	19,9

Продовження таблиці 5

Провідні види КВЕД (топ-12 за виручкою)								
Назва	2021	2022	2023	2024	2025	Реал. Індекс (2021=100)	Реал. СРТП,	Ном. СРТП,
Вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників	1,5	1,3	1,5	2,3	2,4	165,1	13,4	28,0
Розведення свійської птиці	65,4	68,6	83,3	91,4	102,8	157,2	12,0	26,5
Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів	7,9	5,2	8,9	11,6	11,9	149,8	10,6	25,0
Вирощування зерняткових і кісточкових фруктів	2,5	2,0	2,4	3,5	3,3	130,7	6,9	20,8
Вирощування інших однорічних і дворічних культур	1,3	1,0	1,2	1,5	1,7	126,2	6,0	19,7
Розведення свиней	14,1	13,7	16,6	15,0	17,4	123,3	5,4	19,0
Розведення великої рогатої худоби молочних порід	18,4	14,1	16,5	21,3	22,2	120,8	4,8	18,4
Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві	2,0	1,7	1,8	1,7	2,3	113,7	3,3	16,6
Допоміжна діяльність у рослинництві	8,2	8,0	9,5	8,6	8,4	102,9	0,7	13,8
Змішане сільське господарство	12,2	8,9	9,5	12,6	11,5	93,9	-1,6	11,2
Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	566,0	417,5	435,6	543,4	509,1	89,9	-2,6	10,0
Оброблення насіння для відтворення	15,7	12,9	13,7	14,9	12,1	77,4	-6,2	5,9

Джерело: сформовано та розраховано авторами на основі [6]

територією залежно від близькості до бойових дій: зростають переважно тиліві західні й прилеглі області, тоді як прифронтові й окуповані території втратили від третини до всієї реальної виручки (розрив 7,5 раза). Це безпосередньо визначає фінансову спроможність територіальних громад і посилює регіональні диспропорції. Секторальна трансформація полягає у зміщенні до тваринництва та високомаржинальних культур за реального скорочення зернового сегменту сфери, що підвищує додану вартість і диверсифікацію, але потребує капіталу й переробних потужностей.

Значимим результатом є доведена необхідність дефлювання для коректних міжчасових і міжрегіональних порівнянь та прикладне обґрунтування адресних інструментів підтримки фінансово вразливих громад і стимулювання переробки з орієнтуванням на глобальні цілі сталого розвитку. Перспективи подальших досліджень пов'язані зі деталізацією аналізу на рівні окремих територіальних громад, застосуванням альтернативних дефляторів (ІЦВ сільгосппродукції, дефлятор ВВП) та побудовою моделей β -конвергенції реальної фінансової спроможності громад.

Список використаних джерел:

1. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 156-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 06.07.2026).
2. Adelekan J.O. Agricultural and rural development. *SSR Journal of Multidisciplinary*. 2026. Vol. 3. № 1. P. 46–57. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18372660>
3. Ait Sidhoum A., Mennig P., Frick F. Assessing the impact of agri-environmental payments on green productivity in Germany. *Ecological Economics*. 2024. Vol. 219. Article 108150. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2024.108150>
4. Ashurova N., Rahmonov B. The role of agriculture in socio-economic development: Opportunities, challenges, and policy recommendations. *Zenodo*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15514366>
5. Benbekhti S.E., Bouknadil M., Boulila H., Zeghoudi A. Socioeconomic challenges on Algeria's progress toward SDG2 (Zero Hunger): Public spending, agriculture, and economic resilience. *SocioEconomic Challenges*. 2024. Vol. 8. № 4. P. 1–18. DOI: [https://doi.org/10.61093/sec.8\(4\).1-18.2024](https://doi.org/10.61093/sec.8(4).1-18.2024)
6. Державна служба статистики України: набори відкритих даних. Портал відкритих даних Data.gov.ua. URL: <https://data.gov.ua/organization/derzhavna-sluzhba-statystyky-ukrayiny> (дата звернення: 06.07.2026).
7. Edward A., Yasin R.M. The sustainability of agricultural activities meets the welfare indicators of Sustainable Development Goal 13 (SDG 13): Systematic literature review. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*. 2023. Vol. 12. № 4. P. 560–574. DOI: <https://doi.org/10.6007/IJARPED/v12-i4/19814>
8. Haque F., Fan C., Lee Y.-Y. From waste to value: Addressing the relevance of waste recovery to agricultural sector in line with circular economy. *Journal of Cleaner Production*. 2023. Vol. 415. Article 137873. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.137873>
9. Hellsten S., Dalgaard T., Rankinen K., Tørseth K., Bakken L., Bechmann M., Kulmala A., Moldan F., Olofsson S., Piil K., Pira K., Turtola E. Abating N in Nordic agriculture-Policy, measures and way forward. *Journal of Environmental Management*. 2019. Vol. 236. P. 674–686. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2018.11.143>
10. Kiryluk-Dryjska E., Beba P., Poczta W. Local determinants of the Common Agricultural Policy rural development funds' distribution in Poland and their spatial implications. *Journal of Rural Studies*. 2020. Vol. 74. P. 201–209. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.01.018>
11. Kovalenko V., Sheludko S., Semenova V., Kotsiurubenko G., Danylina S. Credit and investment support for the development of Ukraine's agricultural and economy sector. *Scientific Horizons*. 2023. Vol. 26. № 5. P. 151–163. DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor5.2023.151>

12. Kryshthal H., Bezhenar I., Khimich S., Skyba H. Financing of agricultural enterprises in times of war as a guarantee of sustainable development of the state economy. *Ekonomika APK*. 2025. Vol. 32. № 2. P. 28–38. DOI: <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/2.2025.28>
13. Mhlanga D., Ndhlovu E. Digital technology adoption in the agriculture sector: Challenges and complexities in Africa. *Human Behavior and Emerging Technologies*. 2023. Vol. 2023. Article 6951879. DOI: <https://doi.org/10.1155/2023/6951879>
14. Poltorak A., Stamat V., Sukhorukova A., Dovgal I., Onyshchenko D. Strategies for regional disproportion management to restore economic security in the Ukrainian agricultural sector. *Ekonomika APK*. 2024. Vol. 31. № 6. P. 48–58. DOI: <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/6.2024.48>
15. Sirenko N., Lunkina T., Burkovskaya A., Mikulyak K. An assessment of the financial and economic security of the agricultural sector in Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. Vol. 4. № 39. P. 241–250.
16. Sodoma R., Brukh O., Shmatkovska T., Vavdiuk N., Bilochenko A., Kupyra M., Berezhnyska G. Financing of the agro-industrial complex in the context of the implementation of international experience. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. Vol. 3. № 38. P. 341–350.
17. Stender S., Tsvihun I., Balla I., Borkovska V., Haibura Y. Innovative approaches to improving the agricultural sector in the era of digitalization of the economy. *Scientific Horizons*. 2024. Vol. 27. № 3. P. 154–163. DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor3.2024.154>
18. Xie G., Zhang Z., Wang B. Spatiotemporal heterogeneity in the efficiency of agricultural eco-product value conversion: An empirical study from China. *Sustainability*. 2025. Vol. 17. № 6. Article 2643. DOI: <https://doi.org/10.3390/su17062643>
19. Індекс споживчих цін на товари та послуги (рік до попереднього року) / Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/ct/is_c/arh_isc/arh_iscgr10_u.html (дата звернення: 06.07.2026).

References:

1. Verkhovna Rada Ukrainy (2015) Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 r. № 156-VIII [On the principles of state regional policy: Law of Ukraine dated February 5, 2015, No. 156-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (accessed July 6, 2026). (in Ukrainian)
2. Adelekan J. O. (2026) Agricultural and rural development. *SSR Journal of Multidisciplinary*, vol. 3, no. 1, pp. 46–57. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18372660>
3. Ait Sidhoum A., Mennig P., Frick F. (2024) Assessing the impact of agri-environmental payments on green productivity in Germany. *Ecological Economics*, vol. 219, article 108150. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2024.108150>
4. Ashurova N., Rahmonov B. (2025) The role of agriculture in socio-economic development: Opportunities, challenges, and policy recommendations. *Zenodo*. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15514366>
5. Benbekhti S. E., Bouknadil M., Boulila H., Zeghoudi A. (2024) Socioeconomic challenges on Algeria's progress toward SDG2 (Zero Hunger): Public spending, agriculture, and economic resilience. *SocioEconomic Challenges*, vol. 8, no. 4, pp. 1–18. DOI: [https://doi.org/10.61093/sec.8\(4\).1-18.2024](https://doi.org/10.61093/sec.8(4).1-18.2024)
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2026) Nabory vidkrytykh danykh [Open data sets]. *Portal vidkrytykh danykh Data.gov.ua – Data.gov.ua Open Data Portal*. Available at: <https://data.gov.ua/organization/derzhavna-sluzhba-statystyky-ukrayiny> (accessed July 6, 2026). (in Ukrainian)
7. Edward A., Yasin R. M. (2023) The sustainability of agricultural activities meets the welfare indicators of Sustainable Development Goal 13 (SDG 13): Systematic literature review. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, vol. 12, no. 4, pp. 560–574. DOI: <https://doi.org/10.6007/IJARPED/v12-i4/19814>
8. Haque F., Fan C., Lee Y.-Y. (2023) From waste to value: Addressing the relevance of waste recovery to agricultural sector in line with circular economy. *Journal of Cleaner Production*, vol. 415, article 137873. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.137873>
9. Hellsten S., Dalgaard T., Rankinen K., Torseth K., Bakken L., Bechmann M., Kulmala A., Moldan F., Olofsson S., Piil K., Pira K., Turtola E. (2019) Abating N in Nordic agriculture-Policy, measures and way forward. *Journal of Environmental Management*, vol. 236, pp. 674–686. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2018.11.143>
10. Kiryluk-Dryjska E., Beba P., Pocza W. (2020) Local determinants of the Common Agricultural Policy rural development funds' distribution in Poland and their spatial implications. *Journal of Rural Studies*, vol. 74, pp. 201–209. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.01.018>
11. Kovalenko V., Sheludko S., Semenova V., Kotsiurbenko G., Danylina S. (2023) Credit and investment support for the development of Ukraine's agricultural and economy sector. *Scientific Horizons*, vol. 26, no. 5, pp. 151–163. DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor5.2023.151>
12. Kryshthal H., Bezhenar I., Khimich S., Skyba H. (2025) Financing of agricultural enterprises in times of war as a guarantee of sustainable development of the state economy. *Ekonomika APK*, vol. 32, no. 2, pp. 28–38. DOI: <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/2.2025.28>
13. Mhlanga D., Ndhlovu E. (2023) Digital technology adoption in the agriculture sector: Challenges and complexities in Africa. *Human Behavior and Emerging Technologies*, vol. 2023, article 6951879. DOI: <https://doi.org/10.1155/2023/6951879>
14. Poltorak A., Stamat V., Sukhorukova A., Dovgal I., Onyshchenko D. (2024) Strategies for regional disproportion management to restore economic security in the Ukrainian agricultural sector. *Ekonomika APK*, vol. 31, no. 6, pp. 48–58. DOI: <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/6.2024.48>
15. Sirenko N., Lunkina T., Burkovskaya A., Mikulyak K. (2021) An assessment of the financial and economic security of the agricultural sector in Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 4, no. 39, pp. 241–250.
16. Sodoma R., Brukh O., Shmatkovska T., Vavdiuk N., Bilochenko A., Kupyra M., Berezhnyska G. (2021) Financing of the agro-industrial complex in the context of the implementation of international experience. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 3, no. 38, pp. 341–350.
17. Stender S., Tsvihun I., Balla I., Borkovska V., Haibura Y. (2024) Innovative approaches to improving the agricultural sector in the era of digitalization of the economy. *Scientific Horizons*, vol. 27, no. 3, pp. 154–163. DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor3.2024.154>
18. Xie G., Zhang Z., Wang B. (2025) Spatiotemporal heterogeneity in the efficiency of agricultural eco-product value conversion: An empirical study from China. *Sustainability*, vol. 17, no. 6, article 2643. DOI: <https://doi.org/10.3390/su17062643>
19. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (n.d.) Indeksy spozhyvchykh tsin na tovary ta posluhy (rik do poperednoho roku) [Consumer price indices for goods and services (year to previous year)]. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/ct/is_c/arh_isc/arh_iscgr10_u.html (accessed July 6, 2026). (in Ukrainian)

Rudyk Nataliia, Borodenko Tetiana

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

FINANCIAL RESILIENCE AND STABILITY OF FINANCIAL FLOWS OF ECONOMIC ENTITIES IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE: REAL DIMENSION AND REGIONAL DISPROPORTIONS

The article assesses the financial resilience and growth stability of Ukraine's agricultural sector in 2021–2025 on real (deflated to constant 2021 prices) data across territorial, sectoral, and activity (NACE) dimensions, drawing on aggregated financial indicators of 34,010 agricultural enterprises, covering 26 territorial units, three spheres of activity (agriculture, woodworking, fisheries), and 34 NACE types. Nominal series of revenue, net profit, EBITDA, and assets are converted to constant 2021 prices using a single cumulative price index built from the average annual CPI. Building on the systems-theory distinction between engineering resilience (speed of return to equilibrium) and ecological resilience (capacity to absorb shocks while retaining function), the study separates the resilience of stocks (assets, capital) from the stability of flows (revenue, profit). Deflation radically changes the assessment: nominal revenue growth of 60.6% is almost entirely absorbed by cumulative inflation of 62.7%, so the real revenue index reaches only 98.7 – the industry has merely returned to its pre-war level – while real net profit and EBITDA fall to 58.8% and 68.3% of the 2021 level, respectively. The sector preserved its real asset base (+1.7%, low volatility of 5.1 p.p.). Still, it failed to retain stable real flows (profit volatility of 90.7 p.p., a drop of 78% in 2023), so balance-sheet resilience coexists with income instability and the industry effectively operates through margin compression. A sharp territorial polarisation by war exposure is revealed: rear western and central-northern oblasts grow (Lviv +34%, Ivano-Frankivsk +33%), whereas front-line and occupied territories lost from a third to all of their real revenue, with the coefficient of variation reaching 33.6% and a 7.5-fold gap between the extremes, while a persistent core of leading agricultural oblasts remains stable throughout the period. The sectoral transformation is a shift from the low-margin grain segment – over 78% of revenue, contracting 2.6% per year in real terms – toward livestock and high-value crops such as poultry (+12%), vegetables (+11%), and berries and nuts (+13%), raising value added and diversification but requiring capital and processing capacity. The findings substantiate the need for deflation for accurate inter-temporal and inter-regional comparisons and interpret territorial inequality as structural rather than cyclical, calling for spatially targeted instruments to support financially vulnerable communities amid post-war recovery.

Keywords: agricultural sector, financial resilience, agriculture, territorial community, regional disparities, sustainable development goals, financial flow stability, EBITDA, deflation, financial security, martial law.

JEL classification: Q14, R11, E31, Q18

Дата надходження статті: 03.07.2026

Дата прийняття статті до публікації: 16.08.2026

Дата публікації статті: 03.09.2026